

מראי מקומות- קידושין ס"ז

אחר האב, רק דר' דימי ס"ל דהולכין ג"כ בתר האם לחומרא.

ד) **אלא כל מקום דסיפא לאתיי מאי- פרש"י**, היכן מצינו ציור דיש קידושין ויש עבירה דהולד הולך אחר הפגום מלבד מה דתנינן במתני'. והק' הרמב"ן, לימא דבא לאתויי ישראל שנשא מצרית ראשונה, שיש קידושין ויש עבירה, והולד הולך אחר הפגום. ותי' א) דכיון דאפי' במצרי שני שנשא מצרית ראשונה הולד הולך אחר הפגום (עכ"פ לר'

דימי [אגב, לכאור' מבואר מזה דס"ל להרמב"ן כשי' הרמב"ם דהבאנו לעיל, דר' דימי ס"ל דאולי' בתר הפגום, ולא בתר האם דוקא]), א"כ כיון דבציור זה אפי' במקום שאין עבירה הולד הולך אחר הפגום, א"א לומר דבא לרבות דהיכא שיש עבירה הולך אחר הפגום, (ב) כיון דכבר תנינן נתינה לישראל, א"כ כבר כל הפסולי חיתון לישראל בכלל, ואי"צ לרבות כאו"א. וכ' השלנל"מ דלא אמרי' יש עבירה אלא באיסור לאו, ומצרית הוי איסור עשה. והריטב"א כ' לחדש דלפי ר' דימי אה"נ, הי' הגמ' יכול לומר כן. אבל לפי רבב"ח, דמכשיר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה, א"כ י"ל דה"ה ישראל שנשא מצרית יהי' הולד כשר. וע' בחי' ר' שמואל (יבמות, קונט' בעניני פסולי קהל, ב', ד"ה והנה [עמ' רמט]) שהביא מה שהק' האבנ"מ על הריטב"א, דמה ענין ישראל ומצרית אצל מצרי ראשון ושני, הרי בעצם הדין הוא דהולכין אחר הפגום, רק דבמצרי ראשון ושני אין שייך זה, שהרי שניהם פגומים. אבל בישראל ומצרית אין שייך זה. ותי' ר' שמואל, דאה"נ דהולך אחר הפגום, אולם לגבי דורות, בזה שפיר אזלי' בתר האב, דאי"ז ענין להולך אחר הפגום. וא"כ, נהי דהבן חשיב מצרי, אבל כיון דהאב ישראל הוא, א"כ הרי הוא לא גרע ממצרי שלישי (שהרי אינו מצרי הוא כלל), וא"כ שפיר יש להכשיר בנו.

ה) **יכול אף עבד שבא על שפחה מן האומות וכו'-** הק' היד דוד, איך יתכן שכנעני יהי' עבד, הרי אסור לקיימו. ולכן כ' הרבה

א) **הרי גר שנשא ממזרת, דיש קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הפגום-** הק' הפני יהושע, מ"ט דר' יוסי דהולד ממזר, אי משום דכתי' בממזר "לו", דהולך אחר פסולו, אולי זה איירי רק במקום שיש עבירה, ומחכ"ת דאף במקום שאין עבירה הולכין אחר פסולו, וכמו דמצינו בישראל שנשא חללה, דילפי' לקמן (ע"ז). דהולד כשר, דלא אזלי' בתר הפגום היכא שאין עבירה. ותי' שהי' פשוט להגמ' דלו אחר פסולו משמע אף במקום שאין עבירה, דהא לעולם א"א לממזר ליטרה אלא לר' טרפון בנשא שפחה, וכדאי' לקמן בסוף פרקין, אולם בלא"ה לעולם אזלי' בתר הפסול [ולכאור' כוונתו לומר דכן משמע לחז"ל מלשון הפסוק]. וכ' המקנה דילפי' כן מעמון ומואב, דהדין הוא דהלך אחר פסולן אפי' במקום שאין עבירה, וכגון בעמוני שנשא גיורת, אזלי' בתר פסולו, ע"ש שביאר הכרחו דבמקום שאין עבירה איירי [וצ"ע כוונתו].

ב) **והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר-** הק' הריטב"א, הרי כבר אוקמי' מתני' כר' דוסתאי, והא הוא מכשיר גם בחלל שנשא בת ישראל, וא"כ ע"כ לא אזלי' בתר הזכר, אלא בתר הכשר, ומהו קו' הגמ'. ותי' דלא נקט לשון "זכר" אלא לרבנן, וקו' גמ' הוא ממ"נ, דאי הולך אחר הזכר לעולם כרבנן, הו"ל למתני' ברישא, ואי הולך אחר הכשר כר' דוסתאי, הו"ל למתני' בבא באנפי' נפשי', יש מקום שיש קידושין ואין עבירה והולד הולך אחר הכשר. וע"ע מה שהביא מיש מפרשים.

ג) **ולר' דימי דאמר שני הוי, תנא איזו זו למעוטי- פרש"י**, דר' דימי יליף מאשר יולדו, הכתוב תלאו בלידה, לומר דבתר האם הוא. וכ' האבני מלואים (ד', ו') דדעת רש"י הוא דהולכין בתר האם בין לקולא בין לחומרא. אולם כ' דדעת הרמב"ם הוא דמה דאמר ר' דימי דהולכין בתר האם, היינו דאף הולכין בתר האם, ואם האב ראשון והאם שני, אז מודה ר' דימי דהולד שני, דלחומרא הולכין

לרבא לא ילקה אם יעשה מעשה קידושין, דלא יהי יכול לעבור העבירה, כיון דאינו חל.

אחרונים שאין הגירסא "עבד" נכון, אלא צריך לגרוס "כנעני", כדברי המסורת הש"ס.

(ט) **הא לכתחלה- תמה בחי' הרד"ל, האם יש לאו במעשה קידושין עצמו, הרי קיי"ל דבקידושין גרידא אין איסור, והניח בקו'. וע' בספר החינוך (ר"מ) דכ' באמת דמתחייב מי שעושה מעשה קידושין. וכ' המנחת חינוך דלא מצא כן בדברי הרמב"ם, שיתחייב על מעשה הקידושין גרידא. ובקומץ מנחה הביא דמסוגיין לכאור' משמע כדברי החינוך. עוד הביא מש"כ הרמב"ם דאין ראוי לקדש נדה, ובכס"מ הק' מנין לו זה, וכ' המנ"ח דאולי יצא כן מסוגיין, דאף דאי' דרשה דקידושין חלין בנדה, אולי זהו רק בדיעבד, אבל כיון דנדה נכלל בהיקש דר' יונה, א"כ עכ"פ כלפי האיסור לכתחלה שפיר תהי' נכללה בהאיסור, אלא דהניח בצ"ע מה שלא כ' הרמב"ם כן בעריות בכלל שיש איסור במעשה קידושין.**

אולם ע' בקהלות יעקב (יבמות א', א') שדחה ראיית המנ"ח מסוגיין, דמה דמבואר דהי' איסור לקדש לכתחלה, אולי זה שייך רק כשהגמ' הי' סבר דקידושין תופסין, והי' ס"ל דקידושין זה איסור הוא. אבל השתא דקידושין אינן תופסין, שפיר י"ל דאין שייך בזה איסור. נוגם שפיר מוכן למה כ' הרמב"ם דלגבי נדה אין ראוי לקדשה, משום דכיון שהקידושין חלין, א"כ יש קצת איסור בדבר.

(ז) **בשלמא כולהו אתיין, אלא אשת איש ואשת אח איכא למיפרך וכו'- מכאן הק' האבני מלואים (מ"ד, ד', ד"ה ונעלם) על יסוד שייסוד הפני יהושע (גיטין מ"ג) דאין שייך תפיסת קידושין באשת איש, דכיון שהיא כבר ברשותו של ראובן, אין שייך שתהי' נקנה ע"י שמעון, ולא משום הכרת שבה. והק' האבנ"מ, דמבואר בסוגיין דגם אשת איש צריך מקור שלא יתפוס בה קידושין, ולפי הפנ"י קרא ל"ל. וע' בקהלות יעקב (יבמות ל"ז, ד"ה ונראה), שהביא מהחזון איש לדחות הראי', דכיון דעיקר כוונת הגמ' כאן הוא ללמוד אם יש בה או אין בה תפיסת קידושין לענין ממזרות, א"כ מה שאין שייך לה תפיסת קידושין מצד אחר אין עושה שום נפק"מ, דהא לא יהי' ממזרות מחמת זה, דאין שייך ממזרות אא"כ מה שאין תפיסת קידושין הוא מחמת הערוה.**

(ו) **נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם... במאי, אילימא וכו'- ולא נתבאר בגמ' מהו הדין במצרי שנשא עמונית בגיותן, והי' להם ולד ונתגייר הולד, האם דינו אחר הזכר, כמו שהולך בהולדו, או אחר הפגום, כיון דעכשיו ישראל הוא. ולכאור' משמע מהגמ' דמה דהלך אחר הפגום הוא רק אם נתגיירו קודם שהולידו, אבל אם נתגייר הולד הלך אחר הזכר, אולם הגמ' הביא הדין דהלך אחר הזכר רק לענין עבדות, ולא לענין יוחסין. וע' בטושו"ע (אה"ע ד', ז') דמבואר דאמרי' כן לענין יוחסין ג"כ (וע"ע בתוס' בסוטה ג: ד"ה למשרי), ולכאור' משמע דס"ל דאם בגיותן הלך אחר הזכר, אז גם אם ולד זה מגייר דינו אחר הזכר.**

(ז) **ואימא לאחור ולא לבן- פרש"י, לבן בעלה. ומה שלא פ"י בנה, לכאור' משום דמבואר בהמשך הסוגיא דמיירי בבן בעלה, דהביא קרא דלא יקח איש את אשת אביו. אבל עדיין ק', לימא באמת לאחור ולא לבנה. וכ' העצמות יוסף די"ל דכל שכן הוא, אם קידושין אין תופסין באשת אביו, ודאי אין תופסין באמו ממש. והתוס' רי"ד כ' דאין שייך לומר דאחור היינו לאחור ולא לבנה, דהאי אחר איש קאי ולא אאשה.**

(ח) **ואימא אידי ואידי לבן, הא לכתחלה, הא בדיעבד- הק' הרשב"א, הא קיי"ל דכל מלתא דעביד רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וא"כ, למה צריך קרא ללמד דאין הקידושין חלין. ותי' דכיון דאמר קרא לא יקח באלמנה לכ"ג, ושם הרי תפסי קידושין (ובתמורה מביא דרשה לזה), א"כ ה"א לילף מהתם דחל, לכך צריך קרא. עוד תי' המקנה (ד"ה עוד) דמה דאמרי' כל מילתא דאמר רחמנא וכו', היינו דלקי כיון דעבר אמירא דרחמנא, אף דמחמת העבירה אינו יכול לחול. אבל היכא דאפי' מלבד העבירה אין שייך שיחול חלות העבירה, בזה י"ל דאף רבא מודה דלא לקי, כיון דאינו חל. וא"כ, שפיר רצה הגמ' לצדד לדרוש דאין הקידושין חלין כלל, דא"כ אף**

יא) מה לאחות אשה שכן אין לה היתר במקום מצוה, תאמר באשת אח שיש לה היתר במקום מצוה- הק' המקנה, מה גריעותא דאשת אח מאחות אשה, הא אחות אשה נמי יש לה היתר לאחר מיתת אחותה, כמו אשת אח שיאנה מותרת אלא לאחר מיתת אחיו, ואדרבה, עדיפא היתר של אחות אשה, דמותרת אפי' שלא במקום מצוה, ואשת אח אינה מותרת אלא במקום מצוה. ע"ש מש"כ ליישב באריכות, ובהערות להגרי"ש תי' דמה דאחות אשה מותרת לאחר מיתת אחותה, אי"ז היתר בהערוה, אלא דאי"ז הערוה בכלל. אבל אשת אח שפיר הוי ערוה אף לאחר מיתת אחיו, ורק שיש היתר במקום מצוה, וא"כ נמצא קולא באשת אח, שכן יש לה היתר בעצם שם הערוה במקום מצוה.

יב) הוקשו כל העריות כולם לאחות אשה- הק' הרש"ש, א"כ למה צריך קרא לאשת אביו לומר שאין הקידושין חלין, הרי נכלל הוא בההיקש דר' יונה. ותי' המהרי"ט, דאם לא הי' כתיב קרא באשת אביו, ה"א דקרא דויצאה וכו' בא לומר דאשת אב ושאר מיתת ב"ד אינו חל בדיעבד, ואין ראי' לאחות אשה שהיא בכרת. אולם לכאו' למסקנא עדיין ק', הרי יש כאן היקש דר' יונה, וא"כ לכאו' אפי' בלא קרא דאשת אב אנו יודעים דהדין דאין הקידושין חלין בדיעבד שייך בכל עריות, וקרא דאשת אב ל"ל. ותי' המהרי"ט דאי לאו קרא דאשת אב, ה"א דמשום ההיקש דר' יונה מקשינן כל החייבי מיתות לאשת אב, ולא חלו הקידושין, וכל הכריתות לנדה, דאמרי' להלן דהקידושין חלין. אבל עכשיו דכתי' קרא מיוחד לאשת אב, א"כ קרא דבדיעבד לא מהני ע"כ קאי על חייבי כריתות, וממילא ע"י ההיקש ילפי' דגם דבכל חייבי כריתות אין הקידושין חלין.